

Duško Milièæ: Kud plovi ovaj brod ?

Autor Administrator

Sluèajno ili programirano

Duško Milièæ, sveuèilni profesor u mirovini, Vjesnik

(...)Umjesto nedjeljne obiteljske
&etnje po prirodi, po-tro&aeko dru&tvo otvorilo je pros-trana prizemna zdanja u kojima je sunce neonsko svjetlo i ljude želj-ne blje&tavila navuklo na prome-nadu unutar sebe(...)

Otkad je svijet postao globalno selo sve smo vi&e putnici na istom brodu. Pravac mu je nepoznat kao „Ukletom Holan-dezu“ nekad. Ali sada je rijeè o puno veæem brodu s milijardama putnika. Da se brod ljulja, nije ne-obièno; da se nasuèe, jo& ima na-de, ali kad ga se netko sprema po-topiti, a za sebe gradi Noinu arku, neminovno inducira razmi&ljanje radi li to za svaki sluèaj ili s nam-jerom.

Uhvatim sama sebe u takvom trabunjanju pa to tjeram kao muhe ispred oèiju, dok te muhe nisu veæ jata. Znaci su prepoznatijivi, jer te&ko je zamisliti da se ba& sve dogaða sluèajno zato &zo su u stvaranju kaosa vidljiva

i neka pravila. Nisam po prirodi, odgoju niti naobrazbi sklon teorijama zavjere bilo koga nad bilo kime i maksimalno sam kritičan prema takvim razmišljanjima, što psihijatri još smatraju znacima normalnosti. Ostatak je takav, ali zdravog vida i razuma sagledavam ono što i mnogi drugi - da svijet nekamo klizi, dosta brzo.

Da je ljudski rod doživio ogroman iskorak u primjeni znanosti, to je činjenica. Učili su nas u školi da čeka, kada se to ostvari, ljudski rad biti skraćen, kako bi se ljudi mogli posvetiti svojem duhovnom i tjelesnom uzdizanju, odgoju djeteta, kretanju po prirodi, dakle - da čeka moći uživati život. Međutim, dogodilo se obratno. Na račun naprednije tehnologije mnogi su radnici postali višak, njihova egzistencija bez zaposlenja postala je neizdrživa, dok je rad zaposlenih postao cjelodnevan, odnosno produžen. Od obiteljskoga života ostalo je sve manje. Takav život krađe oba roditelja, pa je i odgoj njihove djece prepušten ulici s ključem oko vrata. Umjesto nedjeljne obiteljske večere po prirodi, potrošeno mnogo društvenog otvora je prostrana prizemna zdanja u kojima je sunce neonsko svjetlo i ljude željne blještavila navuklo na promenu unutar sebe.

Umjesto da djeca vide gljivu, umsko cvijeće, da razlikuju bukavu od hrasta, da nađu pužu, da znaju kako prepoznati krtičnjake i konačno da udišu svjež zrak, ne, oni gledaju masu sličnih izloga koji ih zanimaju samo kad vide koju igračku. I na kraju, jer mama nije kuhala, pojeduh hamburger ili pizzu i popijemo coca-cola. I onda se čudimo koliko ima nezdravo dete djece.

Ali, da se vratimo na meritum stvari. Ljudsko društvo se po bogatstvu raslojilo u takvom opsegu kakav je bio nezamisliv i u matorini. I sve se to odigralo u nekoliko desetljeća. I sad, naravno, sirotinja vrh iz puno višeg razloga nego iz perioda ranijih neimovina. Najprije, kad se nitko bogatstvom ne razbacuje i ne bahati, izaziva manju zavist. Drugo, kad živi, ali daje i drugima da žive, čak je cijenjen. I treće, blještavilo ponude ljudima željnih svega, a bez ikakvih mogućnosti da bilo što od po-nuđenog dohvate, tjera ih u otvorene ralice banaka, lihvara i inih. Tada su za trenutak sreće pokopani zauvijek.

A nije da se ne zna kako čeka to tako ispasti. Sirotinja ne može odoljeti mamcima, ali oni koji pecaju dobro znaju da čeka i ono malo imovine koju ta sirotinja kao posljednje ima pripasti njima.

E, kad se dogodio pad vrijednosti nekretnina, zavrtjelo se kormilo broda koji se počeo vrtjeti u krug. I tko je opet nadrljao? Sirotinja, jer države su spašavajući sebe dale novac bankama, a sirotinja se preselila u inozemstvo. A banke, koje su zbog pretjerane pohlepe do svega i dovele, nisu spustile goleme plaće svojim menadžerima, nagrade ili otpremnine.

No na tom velikom brodu nisu baš svi, primjerice, nije Kina, a ni-ti Indija. Ostale je ipak zahvatio tsunami. Da paradoks bude sasvim zbunjujući za sve one koji i dalje vjeruju u komunizam, u Kini je na vlasti komunistička partija, dok je u praksi uveden èisti kapitalizam, jednak onom zapadnom, sa samo jednom iznimkom: u Kini su radnici plaćeni desetak puta slabije od onih u trulom kapitalizmu, za isti ili èak veći rad. Pa o èemu mi onda govorimo? Tko na-ma dan danas tumaèi drugaèije? Kod nas se rađa tipična "Mlada-gardija"; A. Fadjejeva koja se kune u socijaldemokraciju, a pot-ka joj je crvenija od crvene. No pasaran, rekla bi Dolores Ibarruri baš zato što je bila najodanija socijalističkoj revoluciji.

Ljudi jesu nezadovoljni, ali svi-me o èemu ih pitate i ne vjeruju u puno toga. Ali nisu tupi. Ne daju da ih zmija ugrize dvaput iz iste rupe. Ljudi hoæe da kapitalizam bude humaniji, da im se dade po-sla, ali i zarade, a ne æele ponovno kolhoze "malo morgen". Zabora-vite to.

Je li sve što se događa sluèajno ili time ipak netko dirigira? Ho-meini je jednom rekao svojim pasdaranima (èuvarima revoluci-je): "Nemojte vi koji rušite misliti da znadete i graditi". Tako je i eventualnim dirigentima kaosa. Teško æete uživati u svojoj arki ako sprovedete svoj naum kako vladati svijetom. Možete vi utjeca-ti na rušenje nacionalnih osjeæaja, vjere, zakona, ako imate novca i moæi, ali taj potres obvezno uzro-kuje tsunami koji vam Arku moæe potopiti, zajedno s blagom na njoj.

Danas je vidljiv utjecaj na obra-zovanje, na obitelj, na ponašanje mladeæi, na razvrat kao skretanje pozornosti s bitnog na zabavno, na uzbunjivanje ljudi, praveæi ih nezadovoljnima životom, makar objektivno imaju višegodišnje blagodati nego u stara vremena... Ako ne ide milom, moæe se primijeniti i sila, ali ona se ne zaboravlja.

Neæete uspjeti odgojiti vrt u ko-jem æete vi biti vrtlari, a veæina koja za nekoliko jagoda obrađuje sve što raste (za vas, naravno) štiti i radi. Zaboravljate snagu ljude prirode koju možete zvesti, utamnièiti, uèiniti robljem, ali ko-ja je uvijek do sada eksplodirala i oslobodila se. Ne èinite to za svo-je dobro, ako èinite. Ako je sve sluèajno, onda mi to moramo do-kinuti silinom moralne snage koje još ima. Kad nastupi kritična ma-sa. Još nije. Još je sve amorfno.

Sluèajnost zbivanja moæe biti domino, ali prve ste ploèice, gos-podo, vi srušili. Ne vjerujem da ste ih srušili namjerno, jer to bi bilo i protiv samih sebe. Kako ste ih postavili, one su se morale uru-šiti. A zašto ste ih tako postavili? Zato što vam nije nikad dosta bo-gašenja, a to, kao što

vidite, košta (i vas).

Vrijeme je da zaključimo. Kad se uništi autoritete, crkve, èovje-kovu èast, æudoređe, duh, dostojanstvo, herojstvo, istinu, jezik, kulturu, ljepotu, ljubav, mir, nacionalizam, suverenitet, obièaje, sveuèilište, tradiciju, poštenje..., onda se pravi društvo po svojem receptu kao pitu od jabuka. A pita je mekana, podatna, slatka, ali ne sebi, nego“nama“.

Ima li taj recept smisla? Možda nekomu ima, ako nije u njemu sa-držano samouništenje. A jest, obvezno i uvijek, nepogrešivo.

Sve navedeno, bez pretjeri-vanja, brže ili sporije kviri se, a to se naziva „promjenom“. Ljudi hodaju ulicom neveseli, ali ne samo u nas. Ništa više nije sveto. Nisam ja ostario pa pobenavio, vidim do-bro oko sebe, a vidim to bolje jer sam starenjem stekao iskustvo. A kako smo živjeli u više režima i buduæi da sam vidio mnoge meta-morfoze nekih ljudi koji bi i fes nosili kad bi se Osmanlije vratile, to posve kritièki držim da ne gri-ješim mnogo.

Profit nas truje bjesomuènim vađenjem i korištenjem (fosilnim gorivima), ne hodamo, vozimo se, da bi onda neki od nas hodali po nasipima satima ili trošili snagu u teretanama, pa se onda dobro najeli i napili... Djeca nam bulje u elektronièke ekrane satima, bilo na kompjutoru, televizoru ili mo-bitelu. U ušima im bijele ili crne bombice sa žicama s obje strane lica, slušaju glazbu i ne èuju ništa oko sebe. Èekam samo prvu antenu s malim tanjuræem na glavi. Da mogu pratiti i satelit.

Kada sam boravio u Švedskoj na postdoktorskom studiju, slu-šao sam kako nezaposlene burza rada šalje na adekvatna radna mjesta. No ako kandidat prigovori da mu (doslovno) smeta što je prozor zdesna, a ne slijeva (kako je zdravije da svjetlo pada), on može odbiti ponuđeni posao i dalje dobiva apanažu s burze. Nis-mo daleko da i naši ne kopiraju taj model i nastave sjediti pred kafiæima. Samo što je Švedska bogata. To neki nazivaju socijalnom pravednošæu. Oni isti koji (ako) kroje svijet po svojem programu. Mladež neka uživa, neka se odmara, svi koji mogu neka odu u mirovinu, pa naravno da æe se svaka država financijski iscrpsti.

Svatko tko voli svoju zemlju i svoju naciju natražnjak je, zaostao ognjištar. Moderno je i napredno sve liberalizirati, kritizirati Katolièku crkvu (ne druge), biti u nekoj nevladinoj (protuvladinoj) udruzi, širiti pesimizam i desperaterstvo u medijima, natjecati se kako oslabiti brakove kao dekadentnu pojavu, odgajati mladež putem slobodnoga, života. Gotovo da vam ne kažu da niste Europejac ako niste ništa od

nabrojenog.